

REPUBLIKA CRNA GORA
VLADA REPUBLIKE CRNE GORE
MINISTARSTVO PROSVJETE I NAUKE
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO

INFORMATOR

o devetogodišnjoj osnovnoj školi

Podgorica
2004.

Udruženje roditelja
Crna Gora

Foundation Open Society Institute
Predstavništvo Crna Gora

INFORMATOR O DEVETOGODIŠNJOJ OSNOVNOJ ŠKOLI

Izdavač: Ministarstvo prosvjete i nauke i Zavod za školstvo

Pripremili: Radovan Ognjanović i Nevena Čabrilo

Redakcija: Miodrag Vučeljić, Anđa Backović, mr Milica Kadić i Maja Kovačević

Dizajn i tehnička priprema: Nevena Čabrilo i Radovan Ognjanović

Lektor: mr Dušanka Popović

Štampa: "Grafo Crna Gora"

Tiraž: 20000 primjeraka

Podgorica, 2004.

Uvaženi roditelji, draga djeco,

U školi provodimo značajan dio života. U njoj najviše naučimo, najviše se mijenjamo. Kada se mijenja društvo, neminovno se mijenja i škola. Kada društvo želi bolje i napredak, škola pravi prvi i možda najvažniji korak prema ostvarenju takvih želja.

Stručnjaci koji se bave obrazovanjem, u cijelom svijetu, saglasni su da raniji ulazak u sistem obrazovanja više koristi djeci. Ranije počnu da zadovoljavaju intelektualnu radoznalost, a ona je u djetinstvu i prirodna i velika. Zar nijesu djeca ta koja najviše pitaju i na čija je pitanja najteže odgovoriti!

To su neki od osnovnih razloga koji su nas naveli da razmišljamo o izmjenama u obrazovnom sistemu, na svim nivoima. U taj posao, već nekoliko godina, veliki trud ulažu prosvjetni radnici i stručnjaci, iz naše i drugih zemalja.

Cilj promjena je da u novoj školi sva djeca mogu da razvijaju svoje mogućnosti i interesovanja, do najvećeg stepena, da steknu znanja, vještine i sposobnosti koje će im kasnije omogućiti potpunije uključivanje u društvo.

U vašim rukama je Informator o devetogodišnjoj osnovnoj školi. Upoznaćete se sa osnovnim karakteristikama devetogodišnje osnovne škole koja će početi da se primjenjuje od 1. septembra 2004. godine i postepeno ući u sve škole u Crnoj Gori. Informator se ne odnosi samo na prvake koji će početi da se obrazuju po programima devetogodišnje osnovne škole, u 20 škola u Crnoj Gori, školske 2004/05. godine.

Namijenjen je i svim prvacima i učenicima koji su već započeli osnovno školovanje, njihovim roditeljima, nastavnicima, jednom riječju, svima koji su zainteresovani.

Informator sadrži odgovore na pitanja koja vas najviše mogu interesovati. Biće objavljen na albanskom jeziku.

Prvi put se u osnovnu školu uvode izborni predmeti. Time učenicima pružamo mogućnost da samostalno biraju predmete i učestvuju u oblikovanju svog školovanja. Programi svih predmeta su osavremenjeni. Uveli smo i novine - informatičko opismenjavanje nastavnika i učenika, povećali mogućnost učenja stranih jezika, ocjenjivanje bolje prilagodili uzrastu djece, nastavnicima ponudili slobodu i mogućnost da jedan dio programa osmisle sami prema potrebama učenika i lokalne zajednice. Pripremili smo i nove udžbenike sa priručnicima i mnoge druge promjene koje su ovdje predstavljene.

Naravno, promjene treba shvatiti kao proces: otvoren, trajan, a često i težak. Svi narodi su ponosni na svoje obrazovanje, od njega se mnogo očekuje, ali se ono često i dobronamjerno kritikuje - u želji da bude bolje!

Vjerujući da je zajednička želja svih odraslih i djece da nam škola bude bolja i da nas bolje priprema za život, pozivam vas da promjene budno i otvoreno posmatrate, da učestvujete u mijenjanju škole jer ona je naša i pripada svima nama.

Želim vam srećan polazak u školu!

MINISTAR

Prof.dr Slobodan Backović

Podgorica, 21. mart 2004. godine

S a d r Ź a j

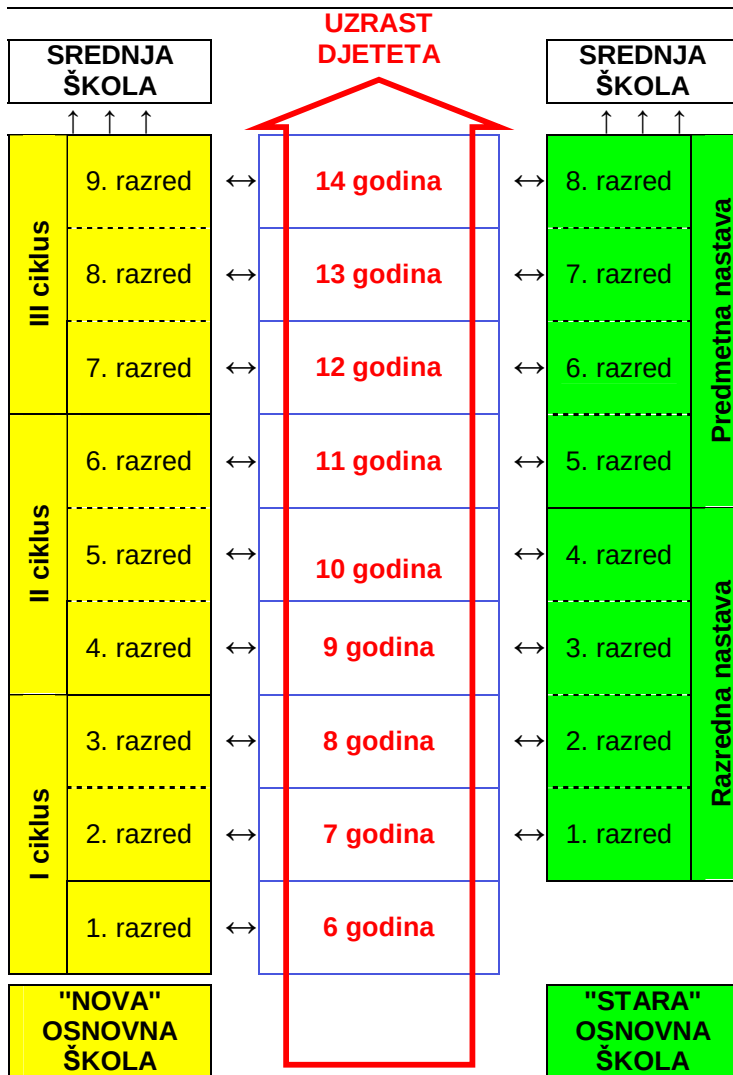
1. Konceptija devetogodišnje osnovne škole.....	7
2. Plan devetogodišnje osnovne škole	9
3. Izborni predmeti – vrste i kako se biraju	11
4. Nastava i programi devetogodišnje osnovne škole	12
5. Udžbenici za devetogodišnju osnovnu školu.....	14
6. Upis učenika/ca u 1. razred devetogodišnje (i osmogodišnje) osnovne škole	15
7. Ocjenjivanje znanja učenika/ca	15
8. Eksterna provjera znanja učenika/ca.....	16
9. Nova uloga nastavnika/ca u reformisanoj školi	17
10. Učešće roditelja u životu škole	18
11. Učenici/ce sa posebnim potrebama	18
12. O informacionom osavremenjavanju obrazovnog sistema	19
13. O dinamici primjene programa devetogodišnje osnovne škole ...	19
Dodatak 1: Dio programa maternjeg jezika i književnosti za 1. razred devetogodišnje osnovne škole	23
Dodatak 2: dio programa matematike za 1. razred devetogodišnje osnovne škole	27
Dodatak 3 : Tabela prikaz primjene programa devetogodišnje osnovne škole	30
Kontakt adrese i telefoni	31

1. Konceptcija devetogodišnje osnovne škole

Koja je **razlika u strukturi «nove»** (devetogodišnje) u odnosu na «staru» (osmogodišnju) osnovnu školu?

I prema starom i prema novom konceptu, djeca **završavaju osnovnu školu sa 14 godina**. Razlika je u tome što se u prvi razred devetogodišnje osnovne škole dijete upisuje sa **šest godina**.

Šta je novo u
**devetogodišnjoj
osnovnoj školi** i
koje su njene
prednosti?

• Dijete polazi u školu sa 6 godina, tj. ranije se uvodi u organizovani oblik školovanja i duže ostaje u njemu.

• Novim nastavnim programima obezbijeđeno je korišćenje različitih metoda nastave i oblika aktivnog učenja. Novi, rasterećeni, programi bolje su prilagođeni uzrastu i interesovanjima učenika/ca, tako da ostavlja više vremena za obnavljanje i utvrđivanje nastavnih sadržaja, kao i za usmeno provjeravanje i ocjenjivanje znanja učenika/ca.

• U 1, 2. i 3. razredu znanje učenika/ca ocjenjuje se opisnim ocjenama.

• Uvodi se i eksterna provjera znanja¹ učenika/ca.

• U ukupnom životu i radu škole značajnu ulogu imaju roditelji, odnosno savjet roditelja.

Koji **predmeti se
izučavaju u prvom
razredu**
devetogodišnje
osnovne škole?

U 1. razredu devetogodišnje osnovne škole učenik/ca ima:

- **maternji jezik i književnost** (6 časova sedmično),
- **matematiku** (4 časa sedmično),
- **prirodu i društvo** (3 časa sedmično),
- **likovnu kulturu** (2 časa sedmično),
- **muzičku kulturu** (1 čas sedmično) i
- **fizičko vaspitanje** (3 časa sedmično).

Devetogodišnja
osnovna škola
podijeljena je
na tri ciklusa.
Koje su njihove
osnovne
karakteristike?

I ciklus (1, 2. i 3. razred)

Izvodi se razredna nastava.

Nastavu izvodi učitelj/ca², a u prvom razredu, zajedno sa učiteljem/com, u izvođenju polovine časova učestvuje i vaspitač/ca.

II ciklus (4, 5. i 6. razred)

Organizuju se razredna i predmetna nastava.

Nastavu izvode učitelj/ca i predmetni nastavnik/ca.

III ciklus (7, 8. i 9. razred)

Uzvodi se predmetna nastava, a nastavu izvodi predmetni nastavnik/ca.

Učenici/ce biraju predmete za izbornu nastavu (5 časova sedmično).

Da li škola
obezbjeduje
**produženi
boravak?**

Škola, ako ima mogućnosti, organizuje produženi boravak za učenike/ce.

U okviru produženog boravka odvijaju se različite sportske i kulturno-umjetničke aktivnosti, **učenje i izrada domaćih zadataka**.

¹ Pogledati poglavlje br. 8, na str. 16.

² Nastavnik razredne nastave, profesor razredne nastave ili diplomirani učitelj.

Kako se organizuje
obrazovanje
učenika/ca kod
kuće?

Roditelji mogu organizovati obrazovanje djece i kod kuće. Roditelj je dužan da, najmanje tri mjeseca prije početka školske godine, u pisanoj formi obavijesti školu u koju je dijete upisano da organizuje takvo obrazovanje. Obavještenje roditelja sadrži: javno važeći program prema kojem će se obavljati obrazovanje djeteta kod kuće, ime i prezime djeteta, mjesto gde će se obrazovanje odvijati i ime i stručnu sprema lica koja će dijete obrazovati i vaspitavati. Škola vodi evidenciju i dokumentaciju o obrazovanju djeteta kod kuće.

2. Plan devetogodišnje osnovne škole

Koji se **predmeti**
izučavaju u
devetogodišnjoj
osnovnoj školi i po
koliko **časova**
sedmično?

Predmeti i broj časova u pojedinim razredima i ostale aktivnosti definisani su **nastavnim planom**. Navodimo Plan devetogodišnje osnovne škole koji će se primjenjivati od školske 2004/05. godine u izabраниh 20 osnovnih škola Crne Gore.

PLAN DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

A1. Obavezni dio: PREDMETI	Razred i sedmični broj časova								
	1. r.	2. r.	3. r.	4. r.	5. r.	6. r.	7. r.	8. r.	9. r.
Maternji jezik i književnost	6	6	6	5	5	5	4	4	4
Službeni jezik (kao nematernji)	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Matematika	4	4	4	5	5	5	4,5	4	3,5
Strani jezik				2	3	4	4	3	3
Likovna kultura	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Muzička kultura	1	1	1	2	2	1	1	1	1
Priroda i društvo	3	3	3						
Poznavanje društva				2	2				
Građansko vaspitanje						1	1		
Istorija						1,5	1,5	2	2
Geografija						1,5	1,5	1,5	2
Priroda i tehnika				2					
Priroda					2	1			
Biologija sa ekologijom							2		
Biologija								2	2
Hemija								2	2
Fizika							1	2	2
Tehnika i informatika					1	1,5	1,5		
Fizičko vaspitanje	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Izborni predmeti							5	5	5

A2. Obavezne aktivnosti	Razred i sedmični broj časova								
	1. r.	2. r.	3. r.	4. r.	5. r.	6. r.	7. r.	8. r.	9. r.
Nadgledano učenje	1	1	1						
Rad odjeljenjske zajednice				0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Broj predmeta	6	6	6	8	9	11	12	11	11
Sedmični broj časova	20	20	20	23,5	25,5	26	30,5	30	30
Broj radnih sedmica	34	34	34	34	34	34	34	34	31
Dani kulture, sporta, tehnike; škola u prirodi	10 dana	10 dana	10 dana	10 dana	10 dana	10 dana	10 dana	10 dana	10 dana

B. Prošireni dio	Razred i sedmični broj časova								
	1. r.	2. r.	3. r.	4. r.	5. r.	6. r.	7. r.	8. r.	9. r.
Slobodne aktivnosti i fakultativna nastava	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Pomoć djeci sa posebnim potrebama	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Dodatna nastava	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Dopunska nastava	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Zašto za neke predmete **sedmični fond časova** nije cijeli broj? (Np primjer. sedmični broj časova geografije u 7. razredu)?

Geografija je u Planu zastupljena sa **1,5 časova** u 7. razredu.
To znači da će jedne sedmice odjeljenje izučavati geografiju sa **dva časa sedmično**, a druge sa **jednim časom**. Naizmjenično smjenjivanje sedmičnog broja časova odvija se do kraja nastavne godine.

Koje su **novine u Planu** u odnosu na osmogodišnju osnovnu školu?

Planom devetogodišnje osnovne škole uvode se:
- **građansko vaspitanje** (predmet u 6. i 7. razredu);
- **izborni predmeti** (predmeti u 7, 8. i 9. razredu);
- **priroda i tehnika** (predmet u 4. razredu);
- **biologija sa ekologijom** (predmet u 7. razredu);
- **tehnika i informatika** (predmet u 5, 6. i 7. razredu);
- **nadgledano učenje** (u 1, 2. i 3. razredu – vrijeme kada djeca rade zadatke uz pomoć nastavnika/ca).

Da li je obavezna **fakultativna nastava**?

Škola može organizovati **fakultativnu nastavu** iz pojedinih predmeta (na primjer, izučavanje stranog jezika od prvog razreda osnovne škole). Fakultativna nastava je obavezna za sve učenike/ce koji se za nju opredijele. Ocjene iz fakultativne nastave (predmeta) ne utiču na opšti uspjeh učenika/ca.

Da li se organizuju
**vannastavne
aktivnosti?**

Škola razvija razne oblike vannastavnih aktivnosti (poznatih kao 'sekcije') - sportske, kulturne, umjetničke i druge. Program slobodnih aktivnosti utvrđuje se godišnjim programom rada škole.

Kad i koliko se uče
strani jezici u
devetogodišnjoj
školi?

Prvi strani jezik se izučava od **4. razreda**.
Drugi strani jezik može da se izabere kao izborni predmet od **7. razreda**.
Škola može da organizuje fakultativnu nastavu iz stranog jezika od **1. razreda** osnovne škole.

3. Izborni predmeti – vrste i kako se biraju

Zbog čega su
uvedeni izborni
predmeti?

Izborni predmeti su novina u odnosu na dosadašnji koncept osnovne škole.
Učenici-ma/cama je, na taj način, omogućeno da sami/e odaberu određeni broj predmeta kroz koje će na najbolji način moći da ispolje svoju kreativnost i zadovolje svoja interesovanja. To svoje pravo učenici/ce moći će da ostvare u III ciklusu osnovne škole, odnosno u 7, 8. i 9. razredu. Ocjene iz obaveznih i izbornih predmeta vrednuju se na isti način.

U kojem ciklusu
djeca mogu
da biraju izborni
predmet?

Učenik/ca bira izborne predmete u III ciklusu, odnosno u 7, 8. i 9. razredu. Postoje izborni predmeti koji se izučavaju 1, 2 ili 3 časa sedmično. Biranjem izbornih predmeta učenici/ce moraju ispuniti obavezan fond od ukupno **5 časova sedmično**.

Iz kojih oblasti su predviđeni izborni predmeti?

Postoje različite vrste izbornih predmeta:

- jednogodišnji izborni predmeti koji nijesu vezani za razred, tj. učenik/ca može da ih bira u bilo kojem razredu trećeg ciklusa;
- izborni predmeti koje učenik/ca može izučavati u 7. razredu;
- izborni predmeti koje učenik/ca može izučavati u 8. razredu;
- izborni predmeti koje učenik/ca može izučavati u 9. razredu.

Prema svojim mogućnostima, škola može organizovati nastavu izbornih predmeta iz sljedećih oblasti: **jezika, društvene grupe predmeta, prirodne grupe predmeta, matematike, tehnike i tehnologije, umjetnosti, fizičkog i zdravstvenog vaspitanja.**

Kada se učenik/ca opredjeljuje za izborne predmete?

Učenik/ca ima obavezu da se opredijeli za izborni predmet najkasnije do kraja prvog polugodišta prethodnog razreda.

4. Nastava i programi devetogodišnje osnovne škole

U čemu se novi programi razlikuju od »starih« programa?

Novi programi su **osavremenjeni i rasterećeni od nebitnih činjenica**, tako da obezbjeđuju moderan i aktivan pristup nastavi i učenju sa ciljem da «škola pamćenja» postane «škola mišljenja». Naime, u programu nije, kao što je to ranije bio slučaj, naveden spisak lekcija koje nastavnik/ca treba da realizuje. Umjesto toga, dati su **ciljevi nastave/učenja**, odnosno **znanja i sposobnosti** koje učenik/ca treba da stekne. Takođe, navode se **aktivnosti učenika/ca na času** kojima se ti ciljevi mogu ostvariti (vidi **dodatke 1 i 2** na str. 23. i 27). Novim programom, dakle, u središte obrazovnog sistema postavljen je učenik/ca i doveden/a **u aktivnu poziciju**.

Karakteristika novih programa je i to što su **otvorenog tipa**. To znači da program «pokriva» 75-85% raspoloživog godišnjeg broja časova za određeni nastavni predmet, dok će ostali dio (4 radne sedmice) definisati škola na osnovu interesovanja, potreba i inicijative učenika/ca, nastavnika/ca, roditelja i lokalne zajednice.

Čija su strana iskustva korišćena u izradi novih nastavnih programa?	Izvršeno je poređenje sa slovenačkim, francuskim, danskim, austrijskim, ruskim, škotskim, finskim i drugim programima. Najkorisnija su nam bila iskustva iz Slovenije, koja je prije petnaestak godina imala isti sistem obrazovanja kakav je bio naš, a izvela je uspješnu reformu školstva. Naravno, sami smo morali promišljati i nalaziti rješenja koja najviše odgovaraju specifičnim društvenim okolnostima u Crnoj Gori, našoj tradiciji i razvojnim potrebama.
Da li su novi programi za 1. razred prilagođeni uzrastu šestogodišnjaka?	Programi za 1. razred (šestogodišnje prvake) bitno se razlikuju od programa osmogodišnje škole za 1. razred (sedmogodišnje prvake). Do sada su šestogodišnji prvaci bili izuzetak. Po pravilu, to su bila nadarena djeca osposobljena da se ravnopravno uključe u proces učenja sa sedmogodišnjacima. <i>Slično programu koji se realizuje u vrtićima</i>, program za 1. razred devetogodišnje škole <i>u potpunosti je usklađen sa razvojnim karakteristikama šestogodišnje djece</i>. Ponovićemo: u prvom razredu nove škole sa djecom će raditi i učitelji/ce i vaspitača/ce iz vrtića.
Na koji način novi programi doprinose osavremenjavanju procesa nastave i učenja?	Posebna pažnja je posvećena tome da se više nego u dosadašnjoj praksi: • nastavnici/ce usmjeravaju na aktivne oblike učenja i različite metode poučavanja; • obezbijedi dovoljan broj časova za obnavljanje, utvrđivanje, provjeravanje i ocjenjivanje; • usmjeri pažnja na svestrani razvitak ličnosti učenika/ce.
U čemu su razlike između dodatne i dopunske nastave?	Škola organizuje dodatnu nastavu za učenike/ce koji sa izuzetnim uspjehom savlađuju nastavne sadržaje i pokazuju posebno interesovanje za proširivanje i produbljivanje znanja iz određenih nastavno-vaspitnih oblasti. Škola je dužna da u toku nastavne godine organizuje dopunsku nastavu za učenike/ce koji zaostaju u savlađivanju nastavnog gradiva.
Kako će se izvesti prelazak iz »starog« 4. razreda (osmogodišnje) u »novi« 6. razred (devetogodišnje) osnovne škole?	Uputstva na osnovu kojih će se obezbijediti kontinuitet u tom prelasku sastaviće predmetne komisije koje su uradile nove nastavne programe. U velikom dijelu predmeta kontinuitet u učenju obezbjeđuje se nastavnim planom, dok će u ostalim slučajevima nastavnici/ce, korišćenjem dobijenih uputstava, jednostavno obezbijediti ostvarivanje ciljeva i odgovarajućih standarda predviđenih programima devetogodišnje osnovne škole.

5. Udžbenici za devetogodišnju osnovnu školu

Kako izgledaju
**udžbenici za maternji
jezik i književnost i
matematiku** za 1.
razred devetogodišnje
osnovne škole?

Radna sveska za maternji jezik koncipirana je tako da kod učenika/ce podstiče i razvija funkcionalnu stranu jezika: vještine slušanja, (raz)govora i pisanja. Bogato je ilustrovana, tj. 90 % njenih sadržaja čine ilustracije.

Radna sveska za književnost u duhu je buđenja i podsticanja interesovanja najmlađih učenika/ca za lijepu literaturu. Da bi se ostvario taj cilj, postoje i slikovnice (4-5), koje su neophodne za individualizaciju i diferencijaciju uvođenja u samostalno čitanje literature.

Radni udžbenik iz matematike osmišljen je tako da većinu zadataka djeca rješavaju samostalno, ali uz prethodno uputstvo nastavnika/ca (u vidu odrađenog sličnog primjera).

Rađen je u koloru i ima **16 radnih listova**, koji su plastificirani.

Šta možemo reći za
**udžbenike za ostale
predmete?**

Udžbenik za prirodu i društvo zamišljen je kao radni udžbenik – učenici/ce, vođeni učiteljem i vaspitačem, ostvaruju ciljeve crtanjem, dopunjavanjem, lijepljenjem priloga i sl. u samom udžbeniku.

Udžbenik za likovnu kulturu bazira se na vizuelnom informisanju učenika/ca (zbog toga što se učenici/ce 1. razreda ne opismenjavaju). Učenici/ce se izražavaju o datoj temi individualno i, koristeći maštu, ilustruju ono što već znaju.

Udžbenik za muzičku kulturu sadrži ilustracije, slikovne zapise, koje učenici/ce doživljavaju kao igru i kroz igru. Sadržaj udžbenika, zajedno sa zvučnim primjerima (**CD**), pobuđuje i usmjerava pojedine aktivnosti: pjevanje, ritmičko izgovaranje teksta, instrumentalno izvođenje, slušanje muzike, muzičko stvaralaštvo, kao i pokretno, plesno i likovno izražavanje.

Kada će navedeni
udžbenici biti
pripremljeni?

Udžbenici za 1. razred devetogodišnje osnovne škole biće u prodaji sredinom avgusta 2004. godine.

6. Upis učenika/ca u 1. razred devetogodišnje (i osmogodišnje) osnovne škole

Kad i kako se upisuje učenik/ca?

Uslove za upis u te škole ispunjavaju sva djeca koja **do kraja kalendarske godine navršavaju šest godina života**, a teritorijalno pripadaju školama u kojima se primjenjuju programi devetogodišnje osnovne škole. Upis se ostvaruje na uobičajeni način. Informacije o upisu djece mogu se dobiti od škola.

7. Ocjenjivanje znanja učenika/ca

Kako se obavlja ocjenjivanje u pojedinim ciklusima devetogodišnje škole?

I ciklus – opisno ocjenjivanje

Znanje i postignuće učenika/ca vrednuju se i iskazuju opisno. Na kraju prvog ciklusa, u 3. razredu, uspjeh učenika/ca iskazuje se opisnom i brojčanom ocjenom.

II ciklus – ocjene sa obrazloženjem

Ocjenjivanje je brojčano i ocjene se pisano obrazlažu.

III ciklus – brojčane ocjene

Ocjenjivanje je brojčano, a ocjene su od 1 do 5.

Kako se provjerava znanje djece koja se obrazuju kod kuće?

Obrazovanjem kod kuće učenik/ca mora steći obrazovni standard znanja po programu škole u koju je (formalno) upisan/a.

Škola je dužna da na kraju nastavne godine organizuje provjeru znanja djece koja se obrazuju kod kuće.

Da li učenik/ca može da **ponavlja razred** i ko donosi odluku o tome?

Od 1. do 5. razreda **razred se, po pravilu, ne ponavlja**. Učenik/ca može ponoviti razred ukoliko ne usvoji (savlada) nastavno gradivo u mjeri da može nastaviti školovanje.

Odluku o ponavljanju donosi odjeljenjski starješina, odnosno odjeljenjsko vijeće, uz pribavljeno mišljenje savjetodavne službe škole i roditelja.

Dijete može ponoviti razred i na zahtjev roditelja.

8. Eksterna provjera znanja učenika/ca

Šta je cilj eksterne provjere znanja i kada se ona obavlja?

Cilj eksterne provjere znanja jeste utvrđivanje kvaliteta osnovnog obrazovanja i, na osnovu toga, preduzimanje odgovarajućih aktivnosti radi unapređivanja kvaliteta. Na kraju **prvog i drugog ciklusa**, na osnovu eksterno pripremljenih zadataka, škola je obavezna da provjerava znanje učenika/ca. Zadatke priprema Ispitni centar³. Rezultati tih provjera znanja ne utiču na opšti uspjeh učenika/ca.

Iz kojih predmeta se eksterno provjeravaju znanja?

Na kraju I ciklusa škola provjerava znanja učenika/ca iz:

- maternjeg jezika i
- matematike.

Na kraju II ciklusa škola provjerava znanja učenika/ca iz:

- maternjeg jezika,
- matematike i
- stranog jezika.

Na kraju III ciklusa Zavod za školstvo provjerava znanja učenika/ca iz:

- maternjeg jezika,
- matematike i
- jednog predmeta koji učenik/ca sam/a izabere.

Ko priprema zadatke/pitanja i kako se obavlja **eksterna provjera**?

İ Na kraju I i II ciklusa Ispitni centar priprema zadatke, a škola sprovodi testiranje (eksterno-interna provjera znanja).

İ Na kraju III ciklusa Ispitni centar priprema zadatke i sprovodi testiranje (eksterna provjera znanja).

³ Odjeljenje u Sektoru za utvrđivanje i obezbjeđivanje kvaliteta (Zavod za školstvo).

Gdje se upisuju ocjene sa eksterne provjere znanja?	Ocjene sa eksterne provjere znanja na kraju III ciklusa unose se u svjedočanstvo, ali ne utiču na opšti uspjeh učenika/ce.
Koje su karakteristike eksterne provjere znanja učenika/ce?	Najbitnije karakteristike eksterne provjere znanja su: - zadaci su isti za sve učenike/ce u istom roku; - obezbjeđuje se veća objektivnost ocjenjivanja; - provjerava se znanje koje je, po mišljenju većine stručnjaka, najbitnije za dati predmet i uzrast učenika/ce; - ostvaruje se neposredan pozitivan uticaj na proces učenja; - indirektno se pokazuju objektivnost ocjenjivanja i kvalitet nastavnog procesa; - doprinosi se čvršćem utemeljenju standarda znanja; - provjerava se znanje bez obzira na okolinu, odnosno na uslove u kojima su učenici/ce sticali znanja; - širi se spektar pitanja, tj. osjetljiviji je instrument provjere učeničkih znanja nego prilikom školskog ocjenjivanja.

9. Nova uloga nastavnika/ca u reformisanoj školi

Na koji način se nastavnici/ce pripremaju za rad u reformisanoj školi?	Nastavnici/ce se već kontinuirano obučavaju za nove oblike rada i primjenu novih nastavnih programa, tj. za izvođenje nastave u novoj (devetogodišnjoj) školi.
Ko organizuje obuku nastavnika/ca?	Centar za kontinuirani profesionalni razvoj u Zavodu za školstvo osmišljava i organizuje programe obuke za nastavnike/ce.
Kako se nastavnici/ce individualno pripremaju za nastavu?	Svi novi udžbenici imaće posebne priručnike za nastavnike, što je novina u odnosu na prethodnu praksu.

10. Učešće roditelja u životu škole

Kakva je **uloga savjeta roditelja**?

Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju, radi organizovanog ostvarivanja interesa roditelja i dogovaranja raznovrsnih oblika saradnje, predviđeno je **obavezno** formiranje savjeta roditelja u svim školama.

Savjet roditelja:

- bira **dva predstavnika** u školski odbor;
- daje mišljenje o kandidatima za **izbor direktora škole**;
- daje mišljenje o predlogu **godišnjeg plana rada škole** i razmatra **izvještaj** o njenom radu;
- razmatra **prigovore roditelja i učenika/ca** u vezi sa obrazovno-vaspitnim radom.

Kako se bira savjet roditelja?

Savjet je sastavljen od roditelja učenika/ca različitih razreda koji se biraju na roditeljskim sastancima na način i prema postupku utvrđenim statutom škole. Savjet može imati radna tijela.

11. Učenici/ce sa posebnim potrebama

Šta je **inkluzivno obrazovanje**?

Djeca sa smetnjama u razvoju mogu sticati osnovno obrazovanje i vaspitanje u školi, ukoliko nadležna komisija utvrdi da se mogu **uključiti u redovnu nastavu**. Za učenike/ce sa teškoćama u učenju prilagođavaju se metode i oblici rada i omogućava im se korišćenje dodatne nastave i drugih oblika individualne i grupne pomoći.

Šta se nudi **nadarenim đacima**?

Za nadarene đake škola će organizovati raznovrsne oblike rada radi pospješivanja njihovog napredovanja. To će im omogućiti da učestvuju na republičkim i međunarodnim takmičenjima.

Postoji li mogućnost **vanrednog napredovanja**?

Izuzetno vrijedni i sposobni đaci u II i III ciklusu mogu u toku jedne školske godine završiti **dva razreda**. To pravo može se koristiti samo jednom u toku osnovnog obrazovanja.

12. O informacionom osavremenjavanju obrazovnog sistema

Šta su ciljevi projekta «Strategija uvođenja informacionih tehnologija u obrazovni sistem»?

U najopštijem smislu, cilj projekta je da se **svi učenici/ce u osnovnim i srednjim školama informatički opismene**, da se nakon obuke nastavnika/ca **kompjuteri koriste kao jedno od osnovnih didaktičkih sredstava**, kao i da se povežu svi podaci o nastavi i školovanju. Planirano je da svaka škola dobije multimedijalne računare sa pristupom Internetu do 2010. godine i da se, realizacijom projekta kroz »*MEIS – Glavni projekat informacionog sistema obrazovanja RCG*« ostvari odnos računar-učenika/ca u proporciji **jedan računar na svakih pet učenika/ca u Crnoj Gori**.

13. O dinamici primjene programa devetogodišnje osnovne škole

Koje su **škole** izabrane za primjenu programa devetogodišnje osnovne škole?

Za primjenu programa devetogodišnje osnovne škole od školske 2004/05. godine izabrane su (A- «grupa», vidi str. 18):

- "Bajo Jojić" – Andrijevića,
- "Jugoslavija" – Bar,
- "Srbija" – Bar,
- "Orijenski bataljon" – Bijela,
- "Marko Miljanov" – Bijelo Polje,
- "Njegoš" – Cetinje,
- "Narodni heroj Savo Ilić" – Kotor,
- "Braća Labudović" – Nikšić,
- "Braća Ribar" – Nikšić,
- "Luka Simonović" – Nikšić,
- "Olga Golović" – Nikšić,
- "Mirko Srzentić" – Petrovac,
- "Boško Buha" – Pljevlja,
- "Salko Aljković" – Pljevlja,
- "Marko Miljanov" – Podgorica,
- "Vuk Karadžić" – Podgorica,
- "Mustafa Pećanin" – Rožaje,
- "Kekec" – Sutomore,
- "Dašo Pavičić" – Herceg Novi i
- "Milan Vuković" – Herceg Novi.

Kakva je **dinamika uvođenja** programa devetogodišnje osnovne škole u narednom periodu?

Sve osnovne škole u Crnoj Gori (168) podijeljene su u **5 grupa** (uslovno označenih sa **A, B, C, D i E**). Grupe A i B čini po **10 %** škola, grupu C - **20 %** škola, u grupi E je **25 %**, a u grupi D - **35 %** škola.

Početak uvođenja devetogodišnje škole po pojedinim grupama škola je ovako planiran:

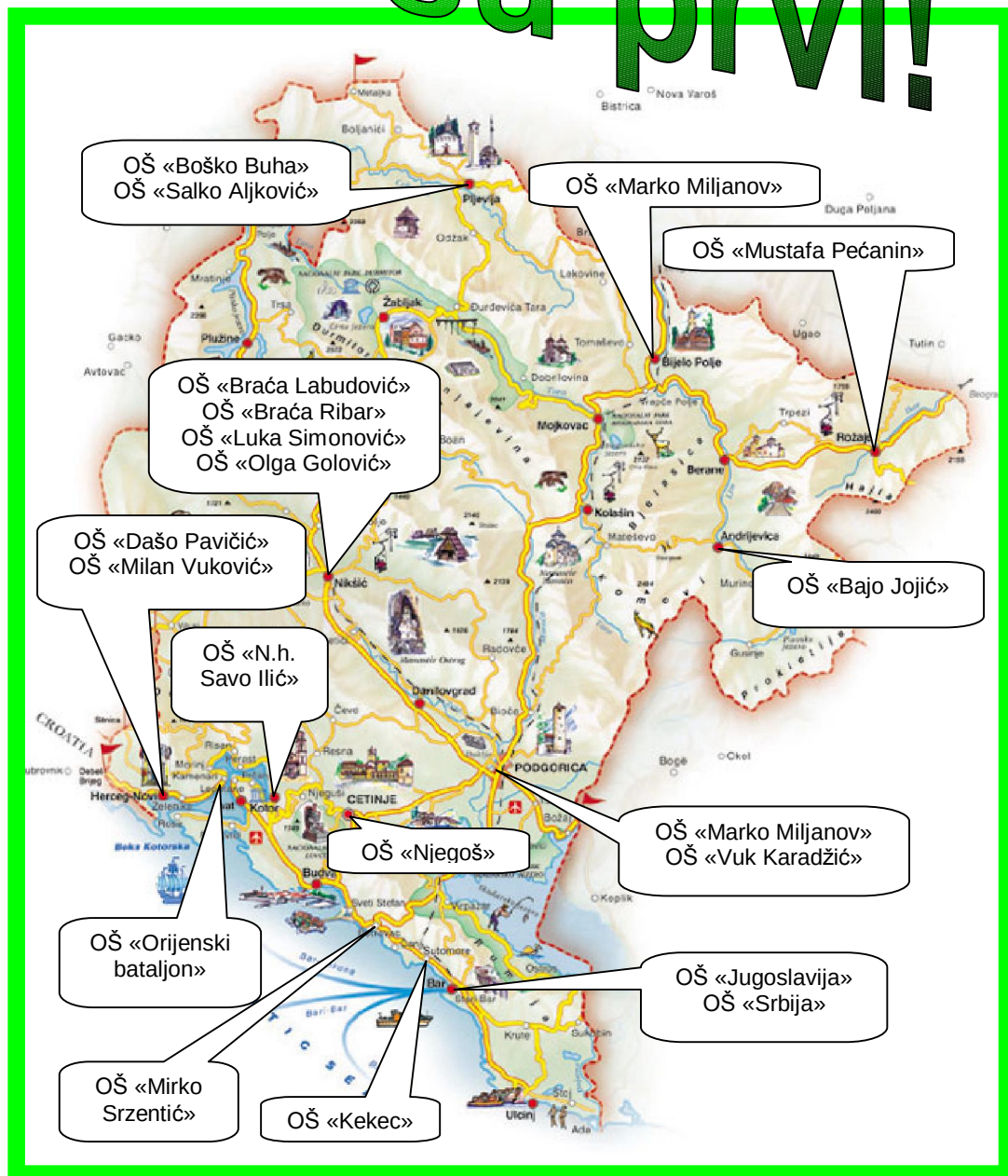
- školske **2004/05.** godine počinje **grupa A**, odnosno 20 navedenih škola (10 % škola upisaće djecu u 1. razred devetogodišnje osnovne škole);
- školske **2005/06.** godine počinje **grupa B** (20 % škola upisaće djecu u 1. razred devetogodišnje osnovne škole);
- školske **2006/07.** godine počinje **grupa C** (40 % škola upisaće djecu u 1. razred devetogodišnje osnovne škole);
- školske **2007/08.** godine počinje **grupa D** (75 % škola upisaće djecu u 1. razred devetogodišnje osnovne škole);
- školske **2008/09.** godine počinje **grupa E** (sve osnovne škole upisaće djecu u 1. razred devetogodišnje škole).

Na isti način, ali jednu godinu kasnije, počće da se **primjenjuju novi programi za 6. razred.**

Detaljnije, raspored se može prikazati i ovako:					
Školska godina	10 % (grupa A) škola	10 % (grupa B) škola	20 % (grupa C) škola	35 % (grupa D) škola	25 % (grupa E) škola
2004/05.	1.razred				
2005/06.	1.razred 2.razred 6.razred	1.razred			
2006/07.	1.razred 2.razred 3.razred 6.razred 7.razred	1.razred 2.razred 6.razred	1.razred		
2007/08.	1.razred 2.razred 3.razred 4.razred 6.razred 7.razred 8.razred	1.razred 2.razred 3.razred 6.razred 7.razred	1.razred 2.razred 6.razred	1.razred	
2008/09.	1.razred 2.razred 3.razred 4.razred 5.razred 6.razred 7.razred 8.razred 9.razred	1.razred 2.razred 3.razred 4.razred 6.razred 7.razred 8.razred	1.razred 2.razred 3.razred 6.razred 7.razred	1.razred 2.razred 6.razred	1.razred
U Dodatku 3 (str. 26) dat je još jedan pregled primjene programa devetogodišnje osnovne škole u Crnoj Gori.					

Oni su prvi!

DODATAK 1.

**DIO PROGRAMA MATERNJEG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI
ZA 1. RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE**

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacija
I Nastavna oblast: Jezička nastava 1. Učenici usvajaju osnovna načela dijaloškog sporazumijevanja <u>1.1. Razvijaju spremnost za razgovor sa drugovima i nastavnikom</u> <u>1.2. Upoznaju pravila lijepog ponašanja i upotrebljavaju odgovarajuće izraze:</u> - kada i kako nekoga pozdraviti; - kada i kako nekoga zamoliti za nešto; - kada i kako se nekome za nešto zahvaljuje; - kada i kako se nekome za nešto izvinjava; - kada i kako se nekome upućuje čestitka; - kada i kako se nekome izriče priznanje; - kada i kako se nekome obraćaju sa poštovanjem; - obraćanje sa gospođa/gospodin, ujak/ujna; - zamjenica Vi u obraćanju iz poštovanja; - kada i kako se nekome obraćaju sa per-tu I persiranjem.	1.2. - drugovima, nastavniku i drugima upućuju čestitke povodom praznika (rođendani, Nova godina, vjerski praznici...); - drugovima u školi i ostalim upućuju čestitke za postignute uspjehe (učenje, sport, umjetnost, različita takmičenja...); - vježbanje kroz igru uloga; - igre za vježbanje komunikacije;	1.2. - pozdravi: <i>dobro jutro, dobar dan, doviđenja...</i> - izraz lijepog ophođenja: <i>molim, hvala, izvini;</i>	1.1. Priroda i društvo (sporazumijevanje i nesporazumijevanje među ljudima; pravila društvenog života); 1.2. Priroda i društvo (pravila društvenog života); Muzička kultura (muzika za različita raspoloženja); Likovna kultura (crtanje čestitki);

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacija
2. Učenici upoznaju značaj pisanog jezika za sporazumijevanje, saznavanje novog i zabavu <u>2.1. Prepoznaju različite zvukove (u učionici, na ulici, u parku, zatim one koje proizvode različiti instrumenti); razumiju i koriste izraze riječ, glas i slovo; uočavaju glasovno slaganje pojedinih riječi – rimu; uočavaju mjesto glasa i njegov redoslijed u riječi</u>	2.1. - slušaju čitanje učitelja; - pravilno izgovaraju glasove i određuju njihovo mjesto u riječi; - izgovaraju prvi i posljedni glas u riječi, - izgovaraju glasove u riječi i određuju njihov redoslijed, - učestvuju u igrama za razvijanje glasovne osjetljivosti (slušanje, ponavljanje i učenje pjesama u rimi, glas do glasa riječ, jednostavne slikovne pitalice i sl.);	2.1. - Riječ; - glas; - slovo;	2.1. Muzička kultura (brojalice); Matematika (brojanje do 10);
<u>2.2. Upoznaju se sa pisanim tekstom</u> - razlikuju slikovni i tekstualni dio; - u tekstu prepoznaju slova i neke riječi (prepoznaju napisano svoje ime, ime druga i sl.);	2.2. - prate glasno čitani tekst pomoću ilustracija (slikovnice, priče u slikama); - "čitaju" na osnovu ilustracija (slikovnice, priče u slikama); - glasno čitanje (učitelj čita djeci); - učestvuju u zajedničkom čitanju (učitelj i učenici zajedno čitaju); - sami stvaraju slikovni tekst: izrezuju iz časopisa ili crtaju slike vezane za tematiku o kojoj razgovaraju;		2.2. Priroda i društvo (sastavni dijelovi i cjelina); Likovna kultura (crtanje i slikanje);

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacija
<u>2.3. Razvijaju sposobnosti:</u> - pravilnog držanja tijela pri pisanju; - pravilnog korišćenja raznog pribora za pisanje; - orijentacije u odnosu na sebe (lijevo, desno...), u prostoru i na papiru;	2.3. - zajednički pišu (djeca diktiraju, učitelj piše krupnim slovima na tabli, hameru, na čartu...); - individualno pišu elemente slova (vježbaju motoriku ruke); - pišu s lijeva nadesno, odozgo nadolje;		2.3. Likovna kultura (crtanje: povezuju vježbanjem rukovanje materijalima i sredstvima; podloga za crtanje: orijentišu se na slikarskoj površini – lijevo/ desno, gore/dolje, ispred/pozadi); Priroda i društvo (kretanje tijela u prirodi; materijali i rad na njima); Matematika (vrste linija: krive i prave); Fizičko vaspitanje (pravilno držanje tijela; orijentacija u prostoru);

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi – sadržaji	Korelacija
<u>2.4. Spontano i kroz igru, u skladu sa svojim interesovanjem i mogućnostima, usvajaju osnovne elemente pisanja; uočavaju značaj praktične upotrebe pisanog teksta:</u> - u zapisanoj riječi uočavaju ista slova; - u parovima sličnih riječi uočavaju različito slovo koje mijenja značenje riječi; - prepoznaju slovo kao znak za određeni glas.	2.4. - prepisuju, tj. sami pišu slova; - prepisuju, tj. sami pišu jednostavne i poznate riječi, svoje ime (spisak imena, spisak namirnica za kupovinu, stvari koje će se ponijeti na ljetovanje / školu u prirodi, omiljene životinje...); - prepisuju, tj. sami pišu kraći tekst ili ga diktiraju nastavniku (pisanje poruka u porodici, u školi i slično); - učestvuju u različitim igrama; - učestvuju u zajedničkom pisanju; - izrađuju individualne "knjige" na teme koje su učenici sami odabrali; - rade na individualnoj slovarici.		2.4. Muzička kultura (brojalice); Likovna kultura (linija, tačka, dvije tačke; razlikovanje krive, prave, kratke, duge, uspravne, kose linije); Fizičko vaspitanje (pravilno držanje tijela; orijentacija u prostoru).

DODATAK 2.

**DIO PROGRAMA MATEMATIKE
ZA 1. RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE**

1. razred

Oblast: **GEOMETRIJA** (orijentaciono 50 časova)

Tema: Snalaženje u okolini

Tema: Formiranje pojmova oblika

Tema: Linije

Oblast: **SKUPOVI** (orijentaciono 10 časova)

Tema: Skup kao objekat dječijeg posmatranja

Oblast: **ARITMETIKA** (orijentaciono 40 časova)

Tema: **Prirodni brojevi do 10 i 0**

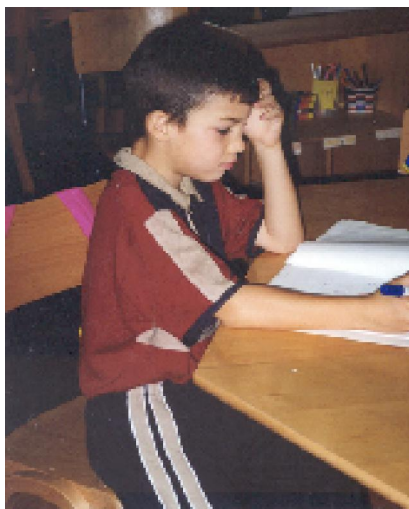
Tema: **Prirodni brojevi do 20**

Oblast: **MJERENJE** (orijentaciono 6 časova)

Tema: Mjerenje

Oblast: **DRUGI SADRŽAJI** (orijentaciono 14 časova)

Tema: Zanimljivosti i «Mozgalice»

Iz 5 oblasti iz programa matematike za 1. razred devetogodišnje osnovne škole navodimo detaljniji izvod koji se odnosi na oblast ARITMETIKA:

Tema: Prirodni brojevi do 10 i 0			
Operativni cijevi	Aktivnosti	Sadržaj	Korelacija i didaktička uputstva
- Brojati, zapisati i čitati brojeve do 10. - Upoznati znak za sabiranje. - Upoređivati brojeve do 10. - Upoznati znak za oduzimanje. - Sabirati brojeve do 10. - Oduzimati brojeve do 10. - Razumjeti ulogu 0 u sabiranju i oduzimanju. - Primjenjivanje računskih operacija sabiranje i oduzimanje. - Razlikovati osnovne i redne brojeve.	- Učenici slušaju, pamte, ponavljaju, crtaju, broje i zapisuju izbrojano. - Učenici prepoznaju i oblikuju niz brojeva. Rješavaju zadatke uz pomoć nastavnika. - Učenici razlikuju redni broj.	- Prirodni brojevi do 10 i 0. - Uređenost prirodnih brojeva do 10.	- Fizičko vaspitanje. Kolona: Ko stoji ispred, a ko iza. Tvoje mjesto u koloni. - Važno je da zna da odredi broj koji je ispred, odnosno iza datog broja. - Najčešći pristup formiranju prirodnog broja je skupovni prikaz. - Učitelj se ne smije ograničiti samo na slikovni materijal. - Uputstva čita učitelj. - Za formiranje pojma prirodnog broja pogodni su obojeni štapici izrađeni od plastike ili drveta. - Potrebno je razvijati misaone aktivnosti učenika za rješavanje najjednostavnijih matematičkih problema. Koristiti crteže i prikaze skupova Venovim dijagramom. - Učenik treba da razlikuje dva učenika u grupi i drugi u redu. - Usvajanje novih sadržaja treba da se odvija u manjim koracima sa naglaskom na utvrđivanje i rad učenika.

Tema: Prirodni brojevi do 20			
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Sadržaj	Korelacija i didaktička uputstva
• Brojati, zapisati i čitati brojeve do 20. • Upoređivati brojeve do 20. • Odrediti broj koji je ispred, i broj koji je iza nekog broja.	• Učenici usvajaju brojeve druge desetice, čitaju ih, pišu i upoređuju. • Učenici prepoznaju i oblikuju niz brojeva	• Prirodni brojevi do 20. • Uređenost prirodnih brojeva do 20.	• Nije neophodno da učenik upotrebljava izraz "prethodnik" i "sljedbenik", važno je da zna odrediti broj koji je ispred, odnosno iza datog broja.

DODATAK 3.
**TABELARNI PRIKAZ PRIMJENE PROGRAMA
DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE**

Grupa škola	Raz.	2004/ 05.		2005/ 06.		2006/ 07.		2007/ 08.		2008/ 09.		2009/ 10.		2010/ 11.		2011/ 12.		2012/ 13.	
		S	N	S	N	S	N	S	N	S	N	S	N	S	N	S	N	S	N
Grupa A (10%)	1.	▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺
	2.	▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺
	3.	▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺
	4.	▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺
	5.	▶									☺		☺		☺		☺		☺
	6.	▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺
	7.	▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺
	8.	▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺
	9.										☺		☺		☺		☺		☺
Grupa B (10%)	1.	▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺
	2.	▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺
	3.	▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺
	4.	▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺
	5.	▶		▶		▶					☺		☺		☺		☺		☺
	6.	▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺
	7.	▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺
	8.	▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺
	9.												☺		☺		☺		☺
Grupa C (20%)	1.	▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺		☺
	2.	▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺
	3.	▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺
	4.	▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺
	5.	▶		▶		▶							☺		☺		☺		☺
	6.	▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺
	7.	▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺
	8.	▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺
	9.												☺		☺		☺		☺
Grupa D (35%)	1.	▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺		☺
	2.	▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺
	3.	▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺
	4.	▶		▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺
	5.	▶		▶		▶		▶		▶						☺		☺	
	6.	▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺
	7.	▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺
	8.	▶		▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺
	9.															☺		☺	
Grupa E (25%)	1.	▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺		☺
	2.	▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺
	3.	▶		▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺
	4.	▶		▶		▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺
	5.	▶		▶		▶		▶		▶		▶						☺	
	6.	▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺		☺
	7.	▶		▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺		☺
	8.	▶		▶		▶		▶		▶		▶		▶		▶	☺		☺
	9.																	☺	

OZNAKE U TABELI

- - Razredi (iz odgovarajuće grupe škola) koji se školuju po konceptu devetogodišnje osnovne škole
- - Razredi (iz odgovarajuće grupe škola) koji se školuju po konceptu osmogodišnje osnovne škole
- - Razredi (iz odgovarajuće grupe škola) koji se školuju po konceptu devetogodišnje osnovne škole
- - Razredi (iz odgovarajuće grupe škola) koji se školuju po konceptu osmogodišnje osnovne škole

Kontakt adrese i telefoni

Kako
i
kada
roditelji
mogu
da
se
detaljnije
informišu
o
devetogodišnjoj
osnovnoj
školi?

Ministrastvo prosvjete i nauke RCG
Trg "Vektre", b.b., tel: 234-538 i 234-539

Zavod za školstvo
Novaka Miloševa 28
tel: 231-759 (utorak i četvrtak od 14 do 17 časova)

Informator se može naći na sajtovima Ministarstva i
Fondacije instituta za otvoreno društvo Crna Gora:

www.mpin.cg.yu

www.osim.cg.yu

**”...Ni jedan izbor nije lak, posebno kada su u pitanju
naša djeca i njihovo obrazovanje.
Ipak, moramo se zamisliti nad onim što nam nudi novi sistem
obrazovanja i vaspitanja – nove nastavne planove i programe,
slobodniji način mišljenja i primjene znanja,
nove načine ocjenjivanja, mogućnost izbora predmeta i,
konačno, veće učešće roditelja u životu škole.
A to raditi bez vjere da je u korist naše djece - nije moguće...”**

(Izvod iz obraćanja Udruženja roditelja Crne Gore
povodom objavljivanja Informatora)